

1944 ei in onn basiast de 366 dis

Autor(en): **[s.n.]**

Objektyp: **Article**

Zeitschrift: **Il glogn : calender dil pievel : annalas per historia, litteratura e cultura romontscha**

Band (Jahr): **18 (1944)**

PDF erstellt am: **22.06.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-881462>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

1944

ei in onn basiast de 366 dis

Dallas 4 stagiuns

La primavera entscheiva ils 20 de mars, allas 19.00 s. m. Entrada dil sulegl ell'enzenna digl anugl.

La stad entscheiva ils 21 de zercladur, allas 14.00 s. m. Entrada dil sulegl ell'enzenna dil giomber.

Igl atun entscheiva ils 23 de settember, allas 5.00 a. m. Entrada dil sulegl ell'enzenna della stadera.

Igl unyern entscheiva ils 22 de december, allas 0.00 a. m. Entrada dil sulegl ell'enzenna dil capricorn.

Las stgiradetgnas

Egl onn 1943 succedan duas stgiradetgnas dil sulegl e duas della glina.

I. stgiradetgna totala dil sulegl ils 25 de schaner. Ella ei buca veseivla tier nus.

II. stgiradetgna dil sulegl en fuorma de rud'croda sils 20 de fen., tier nus buca veseivla

Abbrevaziuns per ils tetels dils sogns

p. = purschala; cc. = confessurs; u. = uestg; pp. = papa; a. = avat; c. = confessur; m. = marter; (a) mm. = marters; d. = doctur; ap. = apiestel; v. = vieua; e. = eremit.

Las 12 enzennas dil firmament

anugl liun capricorn sitton bov tumitgasa
giomber pèschs scorpìun schumalins stadera um dell'aua
Glina nova Mesa carschen Glina pleina Mesa digren

Quatertempras

Mesiamna, venderdis e sonda suenter l'emprema dumengia de Cureisma, Tschuncheismas, Alzada della sontga crusch e S. Lucia (13 de december).

Fiastas mobilas

Septuagesima, 6 de fevrer

Mesiamna della tschendra, 28 de fevrer

Pastgas, 9 de d'avrel

Anzeinza, 18 de matg

Tschuncheismas, 28 de matg

Sontgilcrest, 8 de zercladur

I. dumengia d'advent, 3 de december

Schaner

Proverbis pertuccont il Cumin della Cadi.

Rimnai da Guglielm Gadola, Cuera

*In mistral senza zechins ei sc'in tguli senza
scalins. — Ins sa co ins va en casa-cumin,
mo buca co ins vegn ora.*

La Schetga de Cumin

Studi cultur-historic da Guglielm Gadola, Cuera

Il tetel de quest studi vegnan buca tut ils lecturs a capir. „Schetgas“ dat ei aunc oz dapertut en nos cumins e pil cantun entuorn! Quei plaid vul dir nuot auter che „Schutzwald“, „Bannwald“; pia, la buna expressiun romontscha per uauls, ch'astgan buca vegnir pinai. —

In de quels uauls dat ei era a Mustér, sur Claustra sido, encunter mesanotg, in grond ed in bi, che s'extenda entochen si tier l'alp Run e che vegn spartius entras la Val mala en duas mesas ualti malulivas. Gia il num Val mala dat d'entellir, che quei liug teis e spundiv eri maluardaus e schizun prigulus per claustra e vitg. Igl uaul surenadora senumna perquei „Schetga de Cumin“ e „Schetga de Vitg“, ed ei da Zaheias enneu adina vegnius pertgiraus e mantenus sidretg, aschibein per schurmetg della claustra sco dil vitg. Fuss quei uaul buca staus, fuss Mustér staus pereclitaus aunc bia pli savens, che quei ch'igl ei stau il cass entras boas e lavinas. —

Sco ei para denton ha ei adina dau gliעד, che carteva quei ch'audi alla cuminonza audi oravon tut a *mintgin* — e seigi per consequenza in obiect de libra prèda, seigi lu da donn al general ni buc! Per vegnir a frida a tals sfrusaders ed attaccaders della segirezia publica, ha il Prenci Avat, sco era pli tard il Cumin, eregiu serius scamonds sut peina de grevas fallonzas, aschia ch'il proverbi scheva pertenenent la schetga de cumin: „*In zechin per in discherin, per ina frastga ina dubla e per in rom suenter plascher.*“ —

Mo essend la claustra pli periclitada ch'il vitg, eis ei capeivel, ch'ei ha gia bien e baul dau dispeta denter claustra e vitg pervia della schetga e l'aua della Val mala. Remarcabel! Gl'emprem document che nus entupein, meglier detg, ina notizia ord la „Cronica de P. Justus Berchter (V. Br. 177), di che: „1466, cura che Avat Gion regevi, eri Giachen Berther siu advocat avon dertgira *pervia dell'aua* della Val mala, *che negin astgi duvrrar deno la claustra.*“ Tgei ch'ei propi stau la caschun de quella dispeta ei grev de dir, mo podà ch'ils cussadents della casa-cumin e quels de Catins levàn menar l'aua della Val mala pli maneivel de lur avdonzas??

Il pli grond fastedi era denton per claustra, vitg e cumin la mulesta dils sfrusaders de lenna, ed ei para che da temps en temps stuevi puspei vegnir

SCHANER

Notizias

1 S Daniev, Surt. de Crist.

2. Els han adorau El. Mt. 2,1-12.

2 D Num de Jesus

3 G Genoveva

4 M Titus c.

freid

5 M Tschimun confessur

6 G Buania

e

7 V Lucian m.

8 S Severin

3. Ed El fuva obedeivels ad els. Luc. 2,42-52.

9 D 1. s. B. Sontga Famiglia

10 G Paul

11 M Hygin, m.

12 M Arcadi martir

nebliu

13 G Veronica p.

14 V Hilari uestg e doctur

15 S Maurus a., Paul e.

4. Fagei quei ch'El vegn a dir a vus. Gion 2,1-11

16 D 2. s. B. Marcel papa

17 G Antieni avat

18 M Scantsch. d. s. P.

19 M Marius martir

20 G Bistgaun, Fabian

clar

21 V Menrad eremit e martir

22 S Vintschegn martir

e

5. Segner, sche ti vul, pos ti medegar mei. M. 8,1-13

23 D 3. s. B. Sponsalias

freid

24 G Timoteus

25 M Conversiun de s. Paul

26 M Policarp uestg e martir

27 G Crisostomus u. e d.

plie-

28 V Nesa p., Carli il Grond

vgia

29 S Francestg de Sales

6. Pertgei temeis vus de pintga cardientscha! Mt. 8

30 D 4. s. B. Martina p.

31 G Pieder Niculasc

freid

Fevrer

*Il quet de vegnir ufficial de cumin pervesan
ins tgunsch. —*

*Donn e gomias van ensemen, ni tgei ma-
negia Gion Scarvon?*

punctuau, ch' en la schetga de cumin astgi negin pinar plontas. Aschia ra-
quenta puspei P. Justus: „1588/89, cura che Clau de Tyron era avat de Mustér
e Giachen Berther mistral regent, eis ei vegniu concludiu ensemblamein cun
auters cussegliers, che negin astgi pinar lenna ord igl uaul sur claustra e
tgi che surpassi quest scamond crodi en fallonza de duas dublonas, ni sappi
vegnir castiaus cun fridas.“ (v. Br. 178).

Mo P. Pl. a Spescha ch'enconuscheva ualti bein ils documents pertenenent la
„Schetga de Cumin“ ord il 16avel, 17avel e 18avel tschentaner, di ch'ei devi
aunc adina utschals de rapina senz' alas, che furiavien ella schetga, aschia
che Mustér e la Claustra erien da malauras savens en temas e pitgiras. Ei
seigi schabiau bia ga, che la bova della Val mala vegnevi, (aschia era puspei
1790) manond crappas e lennas e devastond casas e clavaus e beinenqualga
capitav'ei, ch'ella mavi da mintga vard della claustra giu, mo era beinduras
permiezzgiu tras il vitg e tochen giu tiel Rein de Magriel. Plinavon di P. Pl.
a Spescha: „Perquei stuevan ins tener intacts quei uaul. E nos perdavons han
era mussau tut quitau de tener immaculau quei rempar. Gl'emprem han ei
giu fatg in sfoss sil Run e menau l'aua surenavi e dalla Val S. Placi giu.
Da l'autra vard han ins mess si grondas fallonzas per tgi che tucchi en quei
uaul e mondi cun lenna verda e secca.“

Duront ils tschentaners ch'il Cumin era aunc pli abbazials che democrats,
ha la „Claustra Principala“ per mauns de leschas imperialas arisguard las
schetgas giu bien quitau per l'inviolaziun de quei grond e bi uaul e con-
sequentamein era per la segirezia della claustra e contrada de Mustér.

Ord plirs documents seresult'ei denton, che la claustra sezza vevi certs dretgs
de pinar mintgaton enqual lenn ord la schetga de cumin. Era „l'Acla Ca-
padrut“, ni megler detg *l'ucliva de Capadrut*, situada denter la claustra e la
schetga, e ch'apparteneva pli baul a privats, aveva il dretg de pinar annual-
mein *in lenn* ord la „Schetga de Cumin“: „Sut quella (la schetga!) e sur il
grond curtgin el cantun encunter Marietta-sut, ha sigr. Str. Mihèl Tgetgel p. m.
possediù casa e curtgin, ch'ei vegni cumprai anno 1758 dalla claustra sut
il guvern d'avat Bernard e sin camond della Rever. Visitaziun — ensembla-
mein cul curtgin, ch'ei ussa unius cul nies, *sco era il dretg de astgar pinar onn
per onn in lenn ella schetga.*“ (Vide: Copialbuch — Urbari della Claustra p. 8) —
Ultra de Capadrut veva era „la casa Huonder“ (quella de cumin?) il dretg

FEVRE

1 M Ignazi u. e. m.		
2 M Nossadunna d. cand.		
3 G Plasch uestg e martir		plie- vgia
4 V Andriu Corsini, uestg		
5 S Gada martira		

Notizias

7. Mei era vus en mia vegna. Math. 20, 1-16.

6 D Sept. Turtè m.		
7 G Romuald conf.		e
8 M Gion de Mata confessur		
9 M Cyrill		
10 G Culastia purschala		mi- geivel
11 V Appar. de N.D. a Lourdes		
12 S Gudegn		

8. Il sem ei il plaid de Diu. Lc. 8, 4-15.

13 D Sex. Ramun c.		
14 G Valentin m.		neiv
15 M Faustin e Jovita		plie- vgia
16 M Giuliana p.		
17 G Martinian c., Fintan u.		
18 F Simeon uestg e martir		
19 S Curdin, Florentin		vent

9. Jesus, Fegl de David, pren puccau de mei. Lc. 18

20 D Quinq. Paula p.		bi
21 G Felici		
22 M Scantsch. de s. Pieder		ruh
23 M Mesiamna della tschendra		
24 G Matias apiestel		
25 F Felix III papa		bi
26 S Alexander		

10. Las tentaziuns de Jesus. Mt. 4.

27 D 1. d. C. Matilda		
28 G Fortunatus		bi
29 M Roman avat		

Mars

L'aura de mars, il cumin e la fiera de Ligiaun negin che sa lignar. —

Bunas fieras de Ligiaun fan crescher mistrals ord mintga cuort.

de pinar mintg'onn *dus lenns* ella schetga de cumin; quels privilegis ein alla fin dil 18avel, entschatta dil 19avel tschentaner, i vi sils artavels de mistral Huonder de Mustér, sco ei seresulta ord plirs documents. (V. Acta Capitularia 1792—1813, p. 82; Acta cap. . . . Chronica 1814—20, t. II. p. 183 etc.) — Fuss ei stau tier quels privilegis legals, sche havess negin stuiu temer zatgei davart la Val mala; mo mender stev'ei cullas queidas dils vischins de Vitg, ch'eran cumpatg sillas buoras della schetga pir ch'il giavel sillas olmas dils paders. Quei san ins prender ord ina scartira de P. Pl. a Spescha, ch'era — schebi malvesius en claustra — spir premura pil manteniment dils privilegis de siu convent! Circa entuorn 1800 scriva el il suandont arisguard la „Schetga de Cumin“: „Sch'jeu na sbagliel ei la bova (della Val mala) vegnida giu entuorn anno 1790 e fatg grond donn. A quella caschun ei il Prenci Avat seviults tiels parsuras della vischnaunca de Mustér, senza saver pli bia davart ils dretgs e privilegis de quei uaul; ha priu cussegl cun els, tgei mesiras prender per sedustar della malura. La suprastonza ha dau rashun agl avat ed empermess agid; mo quei era nuota maniau daditschiert, pertgei ch'ussa cartevan quels schanis de haver ina buna caschun de far ina stucca cugl avat, ch'era da gliez temps internamein tribulaus ed externamein bandunaus. Per far la furberia ton pli tificamein han els secapescha teniu tschelau lur vers plans.

Igl unviern de quei medem onn han ins tuttenina udiu in starmentus rumplanem en la schetga; ins vess pudiu crer, che zatgi hagi declarau l'uiara agl entir uaul ed annunziau la terrada radicala de quel. Suenter esser s'orientaus, han ins viu, ch'ils de Vitg eran ils pli prus vid la lavur; ils descendents de quels numnadamein, che vevan ton adina giu quita, che quei uaul seigi e resti immaculaus. —

Sin quei ha igl avat schau ira in scamond encunter in tal proceder; sin quel han ins schulau! El ha schau ira ina secunda scumandada encunter il bardegliair la lenna; quel han ins beffiau. Per far la lavur cumpleina han ins lu aunc schau vegnir la blocca sur plauncas e rovens giu senza schanetg e retegn e cheutras caschunau gronds donns vid mirs, baghetgs e beins della claustra.

Igl avat, finalmein instruius pli bein en caussa, ha surdau a mi (a P. Pl. a Spescha!) igl archiv della claustra. Jeu hai lu compilau l'istoria de quei uaul

MARS

1 M Albinus		
2 G Simplicius		
3 V Cunigunda imperatura		ruh
4 S Casimir confessur		e

Notizias

11. Sia fatscha ha tarlischau sco il sulegl. Mt. 17,-1.95

5 D 2. d. C. Giusep d. C.		freid
6 G Fridolin avat		bi
7 M Tumasch d'Aquin		
8 M Gion de Diu		
9 G Francisca		cauld
10 V 40 martirs		
11 S Rosina purschala		

12. Quel ch'ei buca cun mei, ei encunter mei. Lc. 11

12 D 3. d. C Gregori p.		
13 G Modesta purschala		
14 M Matilda p.		
15 M Longinus		bi
16 G Heribert confessur		
17 V Patrici uestg		
18 S Cyrill de Jerúsalem u.		clar

13. El ei fugius sil cuolm tut persuls G 6,1-11

19 D 4. d. C. Giusep		
20 G Giohen, bab de Maria		e
21 M Clau da Flüe		
22 M Benvenutus		
23 G Victorian		
24 V Gabriel arzaunghel		
25 S Annunziaziun de Maria		freid

14. Tgei fas ti ord tetez? G. 8,46-59.

26 D Passiun		
27 G Gion Damascus		ruh
28 M Augusta p.		e
29 M Eustasius martir		neiv
30 G Quirin martir		
31 V Balbina purschala		

Avrel

Ilz lufs maglian buc in l' auter, mobein ils signurs dil magistrat. —

Umens pigns e „Signurs“ de pauc han savens gronda cua.

en in tun ualti furibund; jeu hai aschunschau brevs e documents pertucont la schetga, hai romontschau quels e tier tut aunc admess plogns e rispostas, interpellaziuns e declaraziuns. Questa mia disertaziun pareva a mi aschi profunda e salada, ch'jeu mez stuevel dir: Sche la claustra defenda buca quella ga sia verdad ed anfla quella ga buca siu dretg, sche meretta igl archiv della claustra, ch'ins tili el enta fiug e na conservi el pli.

Il plogn ei vegnius purtaus avon il „Cussegl de Cumin“ e quel ha ordenau, ch'ei astgi vegnir pinau nuot ord quei uaul, ni lenna verda ni secca, entochen che la dispeta seigi buca liquidada. Il di de quei process ei vegnius fixaus silla roda dertgira S. Cathrina, mo igl avat ei buca compariu ed ha era buca plenipotenziau zatgi auter ded ir en siu num. — La schetga era vegnida maltractada, jeu vevel scrutau gl'entir archiv, scret 24 paginas folio e la carplina ei buca vegnida scarplida. L'entira caussa ei vegnida fatga mo a mesas, e sco jeu sundel vegnius orientaus fuss quella dispeta vegnida regulada en *favur della claustra* — mo ins ha fatg nuot (da nosa vard) epi eis ei iu sco ei ha pudiu.

Il sura menzionau uaul ei staus da tuts temps enneu in veritabel rempar per claustra e vitg. Il cussegl de cumin ei vegnius en deivets — pertgei sai jeu buc. Basta, la *casa Huonder* (sto esser stau quella de sgr. mistral Clau Huonder „il reh“, che viveva all'entschatta dil 18avel tschentaner, e ch'era da lezzas uras il pli pussent um de Mustér — [igl autur]) ha fatg amogna circa 2000 fl. sco era la lenna de berschar strias e striuns (= die Maleficanten!), sch'el obtegni cheutras il dretg de baghiar sia casa (nova, la *secunda casa-cumin de pli tard!* Igl autur!) e de pinar la lenna de brisch ord la „Schetga de Cumin“ tenor basegns. Il cussegl de cumin ei staus cuntents cun quei marcau; secapescha, senza salidar la claustra. —

La lenna de baghiar la casa-cumin (l'emprema! Igl autur) ei era vegnida pinada ella schetga, mo per vegnir cun ella à liug, eis ei stau vegniu fatg donn vid la *casa Fontana dell'ucliva Capadrut*. La casa ha pretendiu per indemnizaziun il dretg ded astgar pinar onn per onn *in lenn* ella „Schetga de Cumin“, ch'ei lu era vegniu concediu senza risguard sin dretgs e privilegis della claustra. — Mo con survida ei allura la protecciun de quella schetga stada suenter il berschament della claustra e dil Vitg Mustér (1799)!“ (Mira: *Kurze Beschreibung der Landschaft Disentis. Archiv: P. Pl. Sp. 4. p. 283—288*).

AVREL

1 S Hugo uestg		
15. Hosanna al fegl de David. Mt. 21.1-19		
2 D d. Palmas		
3 G Richard uestg		fetg
4 M Ambrosi, Isidor		freid
5 M Vincenz Ferreri		
6 G Sixtus pp.		nebliu
7 V Venderdis-sogn		
8 S Amantius, uestg		
16. El ei levasus si Mc. 16,1-9		
9 D Pastgas		
10 G Pastgas		clar
11 M Leo I., p.		
12 M Julius II papa		freid
13 G Hermenegildus		e
14 V Tiburzius martir		
15 S Cresenzia m.		ventus
17. La pasch seigi cun vus: G. 20,19-31		
16 D Dumeng' alva		
17 G Anicet		plie- vgia
18 M Clara de Pisa m.		
19 M Leo IX papa		
20 G Sulpizius		freid
21 V Anselm confessur		
22 S Soter e Cajus pp.		
18. Jeu sun il bien pastur. G. 10,11-16.		
23 D 2. s. P. Georgius		plie- vgia
24 G Fidel de Sigmaringen		
25 M Marc evangelist		e
26 M Cletus e Marcellin pp.		
27 G Sita porschala		varia- bel
28 V Paul della crusch		
29 S Pieder de Verona uestg		bi
19: In cuort temps e vus vegnis a ver mei. G. 16,16-22.		
30 D 3. s. P. Catrina d. Siena		

Notizias

Matg

*Cur ch' il mistral ha daners en sac, sa'l
pér a balbiar. —*

*Vul vegnir scarvon, metta la buorsa a
levon. —*

Suenter quella surlischada della „Schetga de Cumin“ ha la vischnaunca de Mustér sezza viu en, ch'ei pudessi esser bien de turnar a pertgìrar e proteger quella veritabla ustonza per claustra e vitg. Perdetga dat in protocoll della vischnaunca de Muster:

„Ao. 1805 ils 3 da maìg sin publica Rymnada vischneuncka el solit liug sil plaz della Glenda ei vegniu concludiu e fixau perinamein sco suonda.

4to. Vesend sura che la tschetgia de cumin ei ualti fetg dersentada e safla en quella paucha lenna bialla ne da vaglia ed ei era prigel sche quella vegness eun pli fetg schminuijda ne tijgliada ora, ch'ei pudess sarena grons dons da lavinias e Bovas, per quella fin eisei denter la vebla. claustra e la luda. vischneuncka perinamein stabiliu e serrau giu che nagin della vebla. claustra ni dils sès, e nagin della vischneuncka ne dils vyschins deien dumendar lena en quella tschetgia da cumin ni verda ni secha, sinaquei che quella restij per schiarm ed ustonza pli sigiramein.“ (Mira: p. 2, protocoll della Vischnaunca, entschavend Ao. 1803 igl Jan. [purtadas en ein mo duas paginas; tschei ei mo quens da 1849 naven]).

Enconuschentamein emblida ins bugen de quellas scumandadas e perquei smarveglien nus buca smiul, ch'il *Cumin* ha puspei stuiu gidar suenter ils de Mustér en lur cuorta memoria, quei che perteneva las bialas buoras della „Schetga de Cumin!“ Denter ses statuts e paragrafs dat ei era in, ch'ordeina danovamein ils camonds e castitgs, pertuccont il cunterfar barbaric enviers la megliera ustonza de claustra e Vitg-Muster:

„§ 47 — Schetgia de Cumin

1. Nagin, cun reserva dils dreitgs de Sgr. Mistral Curdin Huonder, deigi puder pinar en la Schetga de Cumin lenna, e zwar sut peina de f. 100 fallonza per scadina plonta. De quella fallonza croda ina tiarza tier agli denunziant, ina tiarza all Cumin ed ina tiarza all Oberkeit.
2. Nagin deigi puder resgiar ne far ora lenna dad'entuorn sut la medema fallonza per scadina plonta aschia faitga ora.
3. Nagin po scuar ne rimnar daischarina ed ira ord il uaul cun tutt sut peina de f. 20 per scadin buordi.

MATG

1 G Giachen e Flepp apostels		urezi	Notizias
2 M Atanasi uestg			
3 M Anflada della s. crusch			
4 G Mengia		freid	
5 V Pius V, papa			
6 S Gion avon Porta Latina		bi	
20. Jeu mon tier Quel che ha tarmess mei G. 16,5-15			
7 D 4. s. P Stanislaus		bi	
8 G Itta			
9 M Gregor d. N.			
10 M Antonin			
11 G Mamertus			
12 V Pancraz m., Dionis		cauld	
13 S Servaz martir			
21. Rughei e vus vegnis a retscheiver. G. 16,23-39			
14 D 5. s. P. Bonifaci		e	
15 G Gion Batt. de la Salle			
16 M Gion Nepomuc m.			
17 M Paschalis			
18 G Anzeinza			
19 V Pieder e Celestin pp.		bi	
20 S Bernardin confessor			
22. Per che vus prendeies buca scandel G. 15,16			
21 D 6. s. P. Felix			
22 G Giulia purschala			
23 M Desideri uestg e m.		schetg	
24 M Giuanna purschala			
25 G Gregor VII., p.			
26 V Flepp Neri confessor		nebliu	
27 S Beda doctur			
23. Mia pasch dun jeu a vus. G. 14,23-30.			
28 D Tschuncheïsmas		plie- vgia	
29 G Tschuncheïsmas			
30 M Felix I., p.			
31 M Petronilla purschala			

Zercladur

*In um senza barba ei sco ina bugliarsa
senza pieun, ed in uffical senza manti
sc' in cumin senza rudi. —*

Tgi che camonda paga. —

4. Nagin deigi puder encurir ne metter ensemen romma setgia ne verda sut peina de f. 50 fallonza per mintga carga e f. 10 per mintga buordi, de reparter sco sura.
5. Mo il Oberkeit po dar lubientscha sur quels cass d'art.: 1, 2, 3.
6. Grazia dils stroffs po il Oberkeit bucca far, sch'il contravenient ha de pagar, mo las vischnauncas pon far grazia.
7. In che ha bucca de pagar, po vegnir castigiaus cun vegnir mess en perschun sin il pli pauc per 3 jamnas cun paun ed aua ne cun 50 bein miseradas fridas sigl davos. Grazia de quei pon las vischnauncas far.

Aprobaus. 1822 ils 30 de Maitg ha il lud. Oberkeit en conformitat dil pli dil Cumin cediù la „Schetga de Cumin“ alla venerabla Claustra, sco ins po ver la breff de marchau dil medem dii. Il sura decret h'aschia mo peisa e vigur aschi lunsch sco el ei applicabels sin quella bref.“ (Mira: Decrets e Statuts dil Cumin della Cadi. Anno 1822).

Essend quella convenziun cun la claustra zun interessanta, schein nus suondar ella cheu per illustraziun dell'istoria de quella pli renomada „Schetga della Cadi“ :

„Schetga de Cumin“

(Convenziun dils 30 de matg 1822)

Schon da tems velg ha bucca mo la venrb. Claustra, sunder era il Cumin della Cadi sepersuadius della necessitat de mantener la Schetgia de Cumin en bien esser, giu lur elg aviert sin quella, per la quala fin en vegnidas fatgias da tems en tems provisiuns sur quella, e quei adina per schuz e schirm della venerb. Claustra, dil vitg Mustér, e della via imperiala, sco muossan las breffs da 1589 sut il grazius Avat Nicolaus; da 1689 sut Monsignur Avat Adalbert, ord la quala aschi resulta, che la claustra ed il vitg fuvan stai messi sut; da 1692 sut sia Grazia Adalbert ils 2; la quala muossa, che allura fuva ordinau, che buca mo la Tschetgia de Cumin, sunder era quella de Vitg deigi pli bein vegnir respectada.

Aschia eis ei era 1790 vigniu decretau, che nagin degi pinar lena, sur Dretgs, en la Tschetgia de Cumin, e quella aunc 1806 e 1813: vignida sarada pli ferm che mai.

Penetraus era il present lud. Oberkeit della giustia, e della necessitat et obligaziun de respectar e far respectar decrets e sentenzias, ordinaziuns e pro-

ZERCLADUR

1 G Antimus uestg		fetg
2 V Erasmus martir		ruh
3 S Blandina		

Notizias

24. Instrui tuts pievels e battegei els. Mt. 28,17-20.

4 D Ssma. Trinitad		plie-
5 G Bonifaci, m.		vgia
6 M Norbert u.		
7 M Robert avat		plie-
8 G Sontgilcrest		vgia
9 V Primus, Felician mm.		
10 S Margreta v.		bi

25. Hagies mei perstgisau. Lc. 14,16-24.

11 D 2. s. T. Barnaba		
12 G Gion Facundo, c.		
13 M Antoni de Padua		
14 M Baseli uestg		
15 G Modest		step
16 V Cor de Jesus		e
17 S Rainer c., Gundolf		

26. Jeu hai anflau mia nuorsa. Lc. 15,1-10.

18 D 3. s. T. Marcus e Marcel		ure-
19 G Giuliana, Gervasi		zius
20 M Silverius p. e m.		
21 M Alois de Gonzaga		
22 G 10 000 cavaliers		plie-
23 V Edeltrud		vgia
24 S Gion Battesta m.		

27. Ei han bandunau tut e suondau el. Lc. 5,1-11.

25 D 4. s. T. Guglielm		fetg
26 G Vigieli martir, Gion e Paul		
27 M Ladislaus		
28 M Leo II, papa		
29 G Pieder e Paul		bi
30 V Commemoraziun de s. Paul		

Fenadur

*Sco mintga sturniala ha sia capiala, aschia
ils officials lur mantials. —*

*Cumin senza vin, ei sco de batter senza
intgin.*

visiuns, che da vegl ennau, et entochen ussa en stadas emanadas, tonpli che l'esperienza muossa, che la Baseligia gronda entras la lena fatgia giu la Tschetgia da Cumin daniefensi ha pituu grond donn, e ch'il prigel per la Casa de Diu milliteschi vinavon, per la quala chischun la ven. Claustra ha en particular mussau sia atenziun per il manteniment de quella, sco era dil vitg Muster ect. —

E per l'evitaziun de prigels e dons, che pudessen entras la minima negligenza, e cuolpa nascher e suondar, ha faitg considerablas unfrendas cun cumprar ora ils dretgs che la casa Huonder ha adina giu sin la Tschetgia de Cumin e

Reflectont in lud. Obercheit, ch'in motiv, muort il qual la Tschetgia de Cumin en part era instituida, ei ussa tschessaus, quei vul dir: ch'il Cumin ha nagin manteniment de Bageigs, sco fuva vivon la casa cumin;

Consideront, ch'il motiv principal, ch'ei la segirezia della venerbl. Claustra, il vitg Muster, e la via imperiala, sa pli bein entras la survegionza immediata della Claustra sezza vignir ademplus;

Risguardont il nuotinterest ch'il Cumin ha dalla Tschetgia de Cumin, e pli tost ha entochen ussa giu cuosts e spesas da quella vard;

Ponderont ils disgusts e discomets, ch'il lud. Obercheit ha da tems en tems cun la survegionza della Tschetgia de Cumin;

Per quellas ed autras reflectiuns e consideraziuns eis ei denter Sia Grazia Revdma. Monsignor Anselm celissim Avat della ven. Claustra en num de quella d'ina vard, et in lud. Obercheit en num dil lud. Cumin della Cadi de l'otra vard vigniu concertau (sic!), e stabiliu la sequenta conventiun:

- 1o. Per aigen e per adina dat e surdat il lud. Cumin tuts ses dretgs de proprietad sin la Tschetgia de Cumin alla ven. Claustra. Sulletamein en cas /: che Diaus vegli pertgirar :/ che la Claustra baul ne tard duess piarder sia existenza d'instituziun claustrala, deigi il Cumin puder retrer a sesezz la da quei tems existenta Tschetgia e senza nagina indemniziun.
- 2o. Per quella, sco era per autras fins degi la Tschetgia de Cumin mai puder vignir allienada, e curdar aschia en auters mauns.
- 3to. Tuts dretgs che particulars han ussa da present, sco era la ven. Claustra sin la Tschetgia de Cumin restan cau fideivlamein reservai; ultra della disposiziun da quels aber degi

FENADUR

		Notizias	
1 S Teobald			
28. Va e sereconciliescha! Mt. 5,20-24.			
2 D Visitaziun de Maria		plie-	
3 G Leo II		vgia	
4 M Duri u., Berta		cauld.	
5 M Antoni Maria conf.		e	
6 G Dominica			
7 V Cyrillus u.			
8 S Elisabet regina		bi	
29. Jeu hai compassiun dil pievel. Mc. 8,1-9.			
9 D 6. s. T. Veronica		urezi	
10 G Felicitas e ses 7 fegls			
11 M Placi e Sigisbert			
12 M Gualbert avat			
13 G Anaclet papa		fetg	
14 V Bonaventura uestg		cauld	
15 S Heinrich II imperatur			
30. Sepertgirei dals fauls Profets! Mt. 7,15-21.			
16 D 7. s. T. de Scapulier			
17 G Alexi		e	
18 M Frideric m., Simforosa			
19 M Vincenz de Paula			
20 G Margretta p. e. m.			
21 V Arbogast uestg		bi	
22 S Madleina penitenta			
31. Dai quen de tia administraziun. Lc. 16,-18.			
23 D 8. s. T. Appolinari		cauld	
24 G Cristgina purschala e m.			
25 M Giachen apiestel		e	
26 M Onna, mumma de Maria		bi	
27 G Pantaleon miedi			
28 V Nazar e Celsius			
29 S Marta purschala		plie-	
32. Mia casa ei ina casa d'oraziun. Lc. 19,41-46.			
30 D 9. s. T. Cristoffel		vgia	
31 G Ignaz de Loyola conf.			

Uost

Cu gl' avât plaida aud' ins buc ils signurs; cu' ls zenns tuccan aud' ins buca las bransinas. — Quel che viva digl uffeci, sepaga della buorsa.

- 4to. Per segirezia della ven. Claustra, dil vitg Muster, e della via imperiala, senza tutavia grond basegns, sur il qual il Obercheit degi adina vegnir salidaus, e domendaus, la ven. Claustra ni puder pinar, ni schar pinar lena nova, bein aber senezigiar della marscha, cavrida e dada entuorn.
- 5to. Sch'il lud. Cumin duess ina gada ne l'autra vignir en basegns de far pinar lena per fabricas dil Cumin, ne per diever ufficial, ch'ei zvar buca de preveder, sche degi quei ad el, ne al lud. Obercheit illimitadamein esser reservau.
- 6to. Tuts frefels, surpassaments, e ladarnetschs comess en e vid la Tschetgia de Cumin, degien sco entochen ussa, vignir castigai dal lud. Oberkeit de Cumin.
- 7to. Tuttas breffs e documents existents e contenents dispositiuns sur la Tschetgia de Cumin, e faitgs per schutz e schiarm della ven. Claustra, il vitg Muster e la via imperiala degien en tut lur extensiun ristar vina- von en lur vigur.
- 8to. Per ina recompensa veng la ven. Claustra dacauanavon per engraziament da tut bien reciart da Diu, per suffragi d'ina buna e compleina giustia sil avignir, e per beinstar d'in lud. Cumin sin la giefgia avon Tschun- cheismas da scadin onn far celebraz en sia Baselia della Mumma della Misericordia ina messa solemna.
- 9to. Ultra da quella vegn Sia Grazia per quella beinvolientscha d'in lud. Cumin encunter la ven. Claustra, haver memoria d'in lud. Cumin, e reserva da quellas vards sia aigna voluntad, e discretiun.
Sinaquei che quella conventiun hagi tuta vigur ussa e per adina, ei da quella vigniu faitg dus originals, dils quals in sottascrêts e sigilaus da Sia Grazia Revdma. resta en mauns dil Cumin, e l'auter sottascrêts e sigilaus da Sgr. Mistral en Offezi dil Cumin veng remess alla ven. Claustra.
Faitg e concludiu ent' il onn della gloriosa Naschientscha de Christi, Melli et oitg cient e vengedus, ils trenta dil meins de Maitg en la stiva gronda della dertgira a Muster., (V. Scartira ord igl archiv de cumin, che porta neginas suttascripziuns ni sigils; copia ella bib. rom. della cl. de M.; mira era : Nr. 522 (30 de Matg 1822) digl archiv de Cumin „Convenziun denter la Claustra ed il Cumin pervia della Tschetgia de Cumin.“).

UOST

		Notizias	
1 M Fiasta federala		fetg	
2 M Portiuncla			
3 G Reliquias de s. Stiafen			
4 V Dumeni confessur			
5 S Nossadunna della neiv		bi	
33. In fuva in fariseer, l'auter in publican. Lc. 18,9-14			
6 D 10. s. T. Transfig. d. Cr.			
7 G Donau u., Albert, Afra		plie- vgia	
8 M Ciriacus martir			
9 M Roman uestg			
10 G Luregn martir			
11 V Susanna martira			
12 S Clara purschala			
34. Ils suords ha'l fatg udir. Mc. 7,31-37.			
13 D 11. s. T. G. Berchmanns			
14 G Eusebi m., Hilaria m.		bi	
15 M Assumpziun de Maria			
16 M Giohen, Roc conf.		urezi	
17 G Hiacintus			
18 V Helena imperatura			
19 S Ludivic confessur			
35. Tgi ei miu proxim? Lc. 10,23-27.			
20 D 12. s. T. Bernard a.			
21 G Francisca de Chantal			
22 M Timoteus			
23 M Flepp Benizius conf.		plie- vgia	
24 G Barclamiu			
25 V Ludivic retg			
26 S Severin			
36. Tia cardientscha ha fatg tei sauns. Lc. 17.11-19.			
27 D 13. s. T. Marina p.			
28 G Augustin doctur			
29 M Scavazzada d. s. Gion		plie- vgia	
30 M Rosa de Lima			
31 G Ramun conf.			

Settembre

*Pertenent ils officials: Tgi che pugna bein vegn zatgei; mo tgi che vul pugnar sto esser dell'èra de pugnieras. —
Vin fa mistrals.*

Entras questa convenziun de 1822, stada fatga da Mistral Gion Antoni *Baselgia* de Sumvitg en num dil Cumin, e da Msgr. Avat Anselm *Huonder* en num della Claustra de Mustér, eis ei ina ga peradina vegniu fatg fin cun pli grondas dispetas e carplinas pertenenent la „Schetga de Cumin“. En sesez eis ei 1822 daventau pauc auter, che vegniu turnau a menar anavos la „Schetga de Cumin“ tier siu pli emprem e sulet possessur: la claustra de Mustér. Sch'ei ha dau el decuors dils tschentanners vargai pliras ordinaziuns e convenziuns denter ils 3 interessents: claustra, vitg e cumin (= cun quel pervia della via imperiala!) e lunderora beinenqual dispetta pervia de quei impurtont uaul, sch'ei quei zun natural e muossa la finfinala tuttina, ch'ils coninteressai han encuretg mo il meglier pil beinesser general.

Enqual incap de meins gronda impurtonza ha ei secapescha era aunc dau suenter 1822. Aschia par'ei per ex. che la claustra sezza sco era in mistral cass seigien vegni en conflict cul paragraf 4 della convenziun de 1822. Ils acts leusura secloman sco suonda:

„Sumvitg ils 12 de Mars 1867. Avon igl Ausschuss, componiu sco suenter il solit. — Sin la tgisa raportada che la Via. Claustra hagi schau pinar diff. lena ella schetgia de Cumin e sgr. Mistral Deflorin sromau 2 plantas en quella e priu roma, ei en riguard emprema tgisa: *Concludiu*: De dar in termin tochen la fin de quest meins all' Administraziun Claustrala per s' elegitar, sco suenter adressau ne concepiu et a sgr. Mistral Deflorin: *Concludiu*: De comunicar ad el la tgisa ed envidar en el de sepresentar avon il Lud. Oberkeit u sch'el ei culpeivels d'insinuar de remetter la caussa agl Oberkeit.“ — (V. Protocoll des Ausschusses p. 209 e 210).

Quella caussa ei lu vegnida liquidada pacificamein e dapi lu audan ins mai pli enzatgei della „Schetga de Cumin“, che havess dau caschun a differenzas denter claustra e cumin. —

Ch'ins ha denton aunc pinau beinenqual „latta“ ella schetga — da discus e publicamein — e quei *ina ga perfin* en interess *general*, muossa il suondont document, che fa atgnamein diever dil paragr. 5 della convenziun e che savess — tgisà? — aunc vegnir ina ga ni l' altra en vigur, schebi che ual il mument negin patratga de baghiar „*fabricas*“ sigl intschess dil Cumin della Cadi:

„Ei vegn dal Presidium per commissiun d'entgins privats de Mustér domondau il Lud. Oberkeit per la concessiun de puder pinar ord schetga de Cumin

SETTEMBER

1 V Frena purschala			Notizias
2 S Stiafen retg			
37. Negin sa surviv a dus signurs. Mt. 6,25-33.			
3 D 14. s. T. Mansuet u.			
4 G Rosalia purschala		fetg	
5 M Luregn			
6 M Magnus avat		bi	
7 G Regina			
8 V Naschientscha de Maria			
9 S Gorgonius martir			
38. Dieus ha visitau siu pievel. Lc. 7,11-16.			
10 D 15. s. T. Clau da Tol.			
11 G Felix e Regula		varia-	
12 M Guido confessor		bel	
13 M Maurilius u.			
14 G Alzada della s. crusch		plie-	
15 V 7 dolurs de Nossadunna		vgia	
16 S Cornelius e Ciprian m.,			
39. Tgiche sesaulza, vegn a vegnir sbassaus. Lc. 14,1-11			
17 D Rogaziun federala			
18 G Giusep de Cupert			
19 M Januarius martir		clar	
20 M Eustachius			
21 G Mattiu		e	
22 V Murezi martir			
23 S Linus papa e martir		freid	
40. Qual ei il pli grond condament della lescha? Mt. 22			
24 D 17. s. T. Maria d. Merc.			
25 G Cleofas conf.			
26 M Cyprian e Justina			
27 M Cosmas e Damian		plie-	
28 G Venzeslaus		vgia	
29 V Mihel arzaunghel			
30 S Hieronimus			

October

*Quel che croda per picas, mett' ins picher
e quel della buorsa platta mo schuicler. —
Maunca „il pégn d' honur“, vegn il mistral
a casa en zanur.*

30 entochen 35 latas per la construcziun dil Tellegraf sin territori de Mustér, sco era eisei vegniu, che la venbla. Claustra ed ils Sigrs. Retschaviders de quens hagien schon dau leutier lur consentimen.

Suenter ch' il Contract denter la venbla. Claustra ed il Cumin ariguard la cessiun della Schetga de Cumin ei staus legius avon eisei vegniu discussionau e unitamein concludiu de schar pinar ord la Schetga de Cumin 30 entochen 35 latas.“ (Protocoll de Cumin, nr. 8; dils 28 d' uost 1869).

El novissim temps ein tuttas questiuens concernent las schetgas reglamentadas entras leschas novas ed ei vegn ualvess a vegnir adapuella, che la „Schetga de Cumin“ detti aunc pli degrettas, process ed acziuns officialas!

* * *

„El ei vegnius mistral“

Da Guglielm Gadola, Cuera

A Mustér e contuorn exista la remarcabla expressiun, ni maniera de dir: „El ei vegnius mistral!“ Quels plaids proverbials drov' ins principalmein cura ch' in porta in buordi-fein e vegn afuns sut quel en. Ultra de quei tipic cass vegn la medema expressiun duvrada oz, sch' in ha cargau in memia grond buordi, seigi fein ne tgei che vegli, e sto lu ceder avon esser arrivaus el liug destinau. — Sesanflan aunc mattauns e dunnauns dentuorn, sche vegn il terrau aunc cudizzaus e beffiaus cun ina „mistarlessa“. Gie, beinduras vegn ei schizun smanatschau, ch' il „mistral“ nunspitgau survegni buca tscheina la sera! Capeivel; van gie beffas e gomias adina ensemen ed il bia a pèr cun donn e zanur!

Dumandau ch' jeu hai ins e l' auters, co quella expressiun seigi de declarar, ni de tgei derivonza ella pudessi esser, han ils biars saviu dar negina risposta, ni ch' ei han mo detg pulacas senza t. . l e tgau. — Ina suletta détga para a mi d' haver peis e combas e perquei vi jeu surdar ella a nies Glogn, avon ch' ella mondi paradina en emblidonza:

In onn de cumin er ei gia carschiu in hazer fein en curtin-cumin (quei sto pia esser stau dal temps ch' ins teneva cumin per Gliendisdis-Tschuncheismas!)

OCTOBER

41. Leva si, pren tiu létg e va. Mt. 9,1-8.

1 D 18. s. T. Dum. dil Rusari		clar
2 G Fiasta dils aughels		
3 M Candidus m.		e
4 M Franzestg d'Assisi c.		freid
5 G Placidus		
6 V Bruno confessur		plie-
7 S Marc		vgia

Notizias

42. Eis ei lubiu de dar il tscheins a Cesar? Mt. 22

8 D 19. s. T. Brida v.		
9 G Dionis uestg		
10 M Franzestg de Borgia		stgir
11 M Firmin, German		
12 G Maximilian		sche-
13 V Eduard retg		lada
14 S Calistus papa e martir		pli

43. El ha cartiu e sia entira casa. G. 4,46-53.

15 D 20. s. T. Tresa p.		cauld
16 G Gagl avat		
17 M Hedwig		
18 M Lucas evangelist		
19 G Pieder d'Alcant.		stgir
20 V Gion Canzius, Wendelin		
21 S Urschla p. e m.		

44. Sche vus vegnis buc a perdunar. Mt. 18,23-35

22 D 21. s. T. Cordula m.		e
23 G Severin uestg		
24 M Rafael arzaunghel		
25 M Crispin e Crispinian		
26 G Evaristus p. e. m.		pli
27 V Florentin e Sabina mm.		cauld
28 S Tschimun e Giuda ap.		fetg

45. Biars ein clamai, mo paucs legi ora. Mt. 22,1-16

29 D Christus Retg		freid
30 G Veronica p., Seraphion		
31 M Wolfgang uestg		

November

*Cu' l mistral ceda il manti, vegn el „cass“
e sia mistarlessa „mastrala“.* —

*Mistrals e marcadonts de stiarls ein aunc
mai vegni rehs.*

ed ei fuss stau de star mal, sch' ils umens de cumin vessen tschapitschau sut quei prem-fein pil di de cumin. Mirond Sia Grazia per schabetg da fenestra ora zacons dis avon cumin, ha el cattau adagur quei bi pastgun ed immediat schau scalinar ensemen ses „bruders“. Stai presents, ha el dau la cunzina de segar e metter suttetg ton pli spert il prem-fein dil curtin-cumin. Strusch dau il camond, ch' ils bruders plein fiug eran giun curtin-cumin e catschavan in l' auter ord canvau dal bi e dal bein. Gl' auter di da bellezza aura han ei entschiet a rischlar immediat suenter gentar. Denter ils bruders sesanflavi in sc' in armal, che vevi mess pag: el porti gl' entir curtin-cumin en in buordi sin clavau grond. Detg e fatg! Ses confraters ein cuntents cul pag, empuneschan treis sugas e cargan en bratscha e bratscha, ch' il buordi sesaulza sc' ina mesa claustra. Stau fatg buordi e serrau si, che l' aua bunamein culava sutora, ha quei glimari d' in bruder fatg la rusna-tèsta el buordi, tratg siu capetsch ner sur tgau giu, epi griu siper ses confrars: „Mirei che vus detties si scoiauda, nibutscha ch' jeu fetschel vegnir il saltèr!“ — Ed ussa han ei entschiet a dar vusch, ch' ei rebatteva buca legher neuagiu dalla miraglia claustrala. Adumbatten! Negin raschienen de muentar quei clavau-fein orda plaun! Cheu ein la finfinala era ils paders e perfin Sia Grazia sezza dai neutier. Essend tuts pinai e serasai entuorn il buordi sco tons pluscheins entuorn la clutschiera, ha gl' avat dau vusch — e prendeì mira! — il buordi sesaulza plaun a plaun e stat sc' ina carga-plum sillas schuialas dil bruder glimari... Mo quel ha strusch fatg treis pass, ch' ei dat ina sbutlada... e gl' entir convent svanescha per in mument sut quella fenada, sco da siu temps las paucas casas de Vitg sut la bova della Val mala. In gienà eis ei tut ruasseivel e strusch de veser zatgei auter che migliacs, mo vonzeivi seprenta in maletg bizar e maisudiu. Enamiez quei rudi, formaus dellas sugas, stat agradi sc' in pal-fier il bruder-herox e sur sias spatlunas oragiu sefuorma in manti lad e faldus ord tschien e melli dellas pli bialas flurs seccas. Vesend quei ussa ils conventuals, seruschnond orasut la bratscha-fein, han els exclamau tuts unisono, sco cura ch' els contan las viaspras el chor: „Tgei drovi aunc ir pil saltèr? El ei vegnius mistral!“ — E suenter de quella sbutlada exemplarica ei quella expressiun restada e vegn a restar aschiditg che „enqualin vegn mistral“ — purtond buordis!

* * *

NOVEMBER

Notizias

1 M Numnasontga		
2 G Di dellas olmas		plie- vgia
3 V Ida contessa, Pirmin uestg		
4 S Carli Borromeus uestg		
46. Tia cardientscha ha tei fatg sauna! Mt. 9,18-22		
5 D 23. s. T. Zach. e Lisabet		plie- vgia
6 G Leonard confessur		
7 M Engelbert uestg e martir		
8 M Gottfried conf.		
9 G Teodor martir		e
10 V Andriu Avelin		vent
11 S Martin uestg		
47. Igl inimitg ha semnau zarlem denter la salin. Mt 13		
12 D 24. s. T. Martin p.		
13 G Stanislaus Costca, confessur		varia- bel
14 M Josaphat		
15 M Gertrud, Eugenia		
16 G Merens		varia- bel
17 V Flurin c., Gregor uestg		
18 S Maximus uestg		
48. Il garnetsch de senav. Mt. 13,31-35		
19 D 25. s. T. Lisabet vieua		
20 G Felici confessur		plie- vgia
21 M Presentaziun de Maria		
22 M Cecilia		freid
23 G Clemens I, papa		
24 V Gion d. crusch, Crisogonus		
25 S Catrina p. e m., Tarcisius		e
49. Tuttas schlattinas vegnan a schemer. Mt. 24,5-25		
26 D 26. s. T. Curdin u.		
27 G Virgil		varia- bel
28 M Gregori		
29 M Saturnin, Fintan		
30 G Andriu ap.		

December

*Il mistral paga tut, il scarvon quei che vonza
e tshels dil magistrat pli bugen nuot. —
Cu'l manti tgietschen sto ir a rugar, dat
ei buca pli umens de cumin!*

Scadin ei feigl de sias ovras

(Priu ord il & 13 dils „Decrels e statuts dil lud. Cumin della Cadi 1821“. —
Archiv della vischn. de Sumvitg)

1. Nagin deigi puder better en egls ne renfitschar ad ina persuna ils delicts e fehlers de ses parents, sonder scadin deigi vignir regordaus per buns ne schliats muort *sias* ovras.
2. Tgi che conterfa a quella dispositiun, deigi vignir traigs en rigurusa censura, et obligaus tier ina dueivla e cristianeivla satisfacziun alla persuna affrontada.
3. In delinquent che ha per sees delicts dau la vetta, ha satisfatg alla giustia, po dils parens ne dad autras pietusas persunas che vulten far quella misericordia cun lubientscha din Lud. Oberkeit vignir sutterai ent' il soign e benediu liug, e sch' il delinquent ei morts sco bien e contrit catholic, sche deigi il Oberkeit buca snegar quella lubientscha. Era deigi vignir scret enten ilg cudisch dils morts che tal e tal seigi morts senza far menziun, co el seigi morts.“

Il cumin de 1794

(Tenor il diari de Duitg Balletta)

Cun mei eis ei passau pulit sin cumin. Ina part levan far dumandar da mistral, mo jeu hai engraziaiu ad els — cun pauca honor. Per gl'auter era il pur rabius e cunzun quels de Breil; turnaus engiu cun la medema compagnia e vegnius giu Trun tier igl obrist de Caprez a maner; gentau leu il mardis e quella sera lu turnaus a casa, nua ch'ei vevan mess Duitg Derungs e Gliezi Muoth geraus gronds; negin veva vuliu far cun gronda veglia.

Il cumin de 1798

Mardis-Tschuncheismas hai jeu compignau cun in cavagl vegl e schliet, che Barclamiu Derungs veva empristau, a cumin il sgr. mistral regent della Tuor — e compignau engiu Cagenard, — vegnius mistral regent. Quei di ei mia statalteria stada finida. Ed entochen ch'ei han mess mistral, sundel jeu fugius ord il rin, pertgei ch'ei levan metter mei — e fuss era vegnius — ed aunc per nuot, mo hai mai vuliu seschar en de far, essend ch'ei era in temps critic e schliet.

DECEMBER

1 V Elegi uestg			
2 S Franz Xaver		neiv	
50. Vies spindrament ei da maneivel. Lc. 21,25-33			
3 D 1. Advent, Leci u.		e	
4 G Mierta p. e m.			
5 M Barla porschala		plie- vgia	
6 M Nicolaus uestg			
7 G Ambrosi u.			
8 V Immaculada Concepz.			
9 S Leocadia porschala		cauld	
51. Gion ha survigniu novas en perschun. Mt. 11,2-10			
10 D 2. Advent, Eulalia p.		bi	
11 G Damasus papa			
12 M Synesius		plie- vgia	
13 M Lucia, Ottilia			
14 G Gion d. crusch			
15 V Valerian uestg			
16 S Eusebi uestg		e	
52. Preparei la via dil Segner. G. 1,19-28.			
17 D 3. Advent, Lazarus u.		nebliu	
18 G Bibiana porschala			
19 M Nemesius		clar	
20 M Ursicin			
21 G Tumasch		e	
22 V Pieder Canisi			
23 S Victoria porschala		freid	
53. Fagei sias sendas plaunas. Lc. 3,1-6.			
24 D 4. Advent, Adam, Eva			
25 G Nadal		freid	
26 M Stiafen, protomartir			
27 M Gion evangelist			
28 G Innocents affons			
29 V Tumasch arzuestg e martir			
30 S David retg		nebliu	
54. L'enzenna de contradicziun. Lc. 2,33-40.			
31 D Silvester p.			

Notizias